

и радватъ погледа тамъ съ охолний си видъ; като кованъ герданъ се вие зидъ до зидъ, градини сѣнчести и равни бѣли двори опасвайки, далечъ до тъмното предгорие, на Луда Яна по ронливи нисъкъ брѣгъ. Подъ стрехи плочени прозорци съ изгледъ драгъ изничатъ, сякаше поставени на стража, да чакатъ гостъ изъ пжтъ кога ще се покаже, та още отдалечъ да му вестятъ вестта — че зарадъ него сж отворени врата, че домакинитѣ, съ приветлива усмивка сж му приготвили трапеза и почивка. И гости всѣки день прихождатъ въ Каменградъ. Че въ сръдногорский край най-шуменъ и богатъ пазаръ се сбира тукъ — и селяни стопани за него отдалечъ се стичатъ и граждани на него всички си потрѣби за дома купуватъ. Презъ града надлъжъ, като тѣсма, дюгени се редятъ. И работата спорно подъ ударни ржце насмогва. Неуморно тамъ заедно радятъ и мжже и жени, — отъ ранна утринна до късни тъмнини, совалка тукъ дрънчи, тамъ чуковетѣ тракатъ, тукъ щавятъ кожи, тамъ пашкулитѣ разтакатъ — и веселъ говоръ вредъ при веселия трудъ не сѣква... презъ гори и презъ поля прочутъ е Каменградъ: навредъ по шумни панаири най-вече стоката тѣдявашна се дири, стои на първи редъ и горньо се цени. Каменоградцитѣ на четири страни разнесли сж по свѣтъ завидната му слава, вѣнъ отъ предѣлитѣ на турската държава, чакъ до Саксония, Масъръ и до Ширазъ. На лихи прадѣди воинствения бѣсъ го съ други пориви смѣниха времената, — но все е спасенъ пакъ въ сърдцето на чедата юначний, гордий духъ на миналитѣ дни. Подъ вежди рунтави, като на висини нависналъ облакъ черъ, се погледъ мълненоносенъ премята: изстжпъ смѣлъ и ходъ напетъ, поноиздаватъ сърчността на пѣргава снага, [сенъ, а свития юмрукъ на жилеста ржка и най-коравий лобъ приплюсналъ би на пита, — комуто е късметъ изпадвалъ да опита тозъ чувовенъ юмрукъ, ще помни и ще знай до като бжде живъ. По околния край най-много тозъ късметъ родопскитѣ помаци сж имали — безчетъ подпухнали синяци, по тѣхната левентъ отхранена снага, това би всѣкиму открили веднага — синяцитѣ що имъ и тровятъ и разяждатъ душата, и като че съ вжглени подклаждатъ и тѣй отъ вѣрата подкладена вражда.

Но ето грѣмъ е! Чуй! Тамъ нѣкжде отвѣдъ... Кжде? Какво е туй? — Ей другъ... И трепетно юнашкитѣ зачиха сърдца — по грѣмътъ грѣмъ — и ето зачестиха изъ цѣлий градъ, таме най-чувани отвѣдъ презъ Луда Яна. Пжтъ по-правъ да пресѣкатъ се бързо спуснаха юнацитѣ смутени до преди мигъ, сега отново ободрени.

... Чуй! Бучаща, неразбрана глѣчь, залпенъ грѣмъ — тѣтнежъ — навалица на- [сбрана...

А ето стичатъ се и други тамъ отвѣдъ. Вмигъ, като сепнати, единъ по други редъ. Отвсжде ревнаха черковнитѣ камбани — и клепала следъ тѣхъ, като че ли разиграни рой палави деца около старъ баща, се запреваряха, — и трепна пустошъта събудена завчасъ отъ своя тихъ и смжтенъ сѣнь, и понесе далечъ тържественъ тѣтенъ надъ пламналий во викъ, възстаналъ вече градъ. Около знамето и бледноликий младъ войвода буйна се дружина бѣ вече сбрала — и втурнаха се тѣ надолу като хала... А тамъ отвѣнъ бѣ цѣлия мегданъ отъ хора почернѣлъ, и екотъ неразбранъ бучеше. Блѣскотня и викъ. Мжже се сбиратъ тамъ вѣоржжени, тамъ нѣщо се препиратъ, размахвайки ржце момци. Отвѣдъ жени се вратъ, промѣкватъ се, — и ето тамъ едни оржжия, чела и грждъ юнашка кичатъ, отгатака цвѣтя понесли, други тичатъ; Къмъ двора тирнати, ала отъ тамо пакъ отпждени деца крещятъ и вѣрволякъ разжсали, ту тукъ, ту тамъ се мушкатъ, тикатъ, и сбрани нейде пакъ, кой знае де, извикатъ и рукнатъ... Отстрана тамъ старци, насаме застанали мълчатъ и гледатъ... И забучи морето отъ хора, вече пжтъ все къмъ една страна подзело, и вълна по друга се вълна натамъ преливаха, и както изъ вълнитѣ кораба бѣлокрилъ изстжпя и се хити, — така сега надъ тѣхъ сѣрменодрехий младъ войвода, яхналъ, гордъ зеления си атъ арабски, на чело на буйната дружина, предъ знаменосеца, изстжпи тамъ и мина напредъ. Ей младъ пѣвецъ издигна си гласа, подзе дружината — и грѣмна въ небеса: Напредъ! и все напредъ! къмъ подвижи и слава! На робство и на гнетъ последни часъ настава! И слѣнцето изгрѣ — свободни да ни грѣй!